

První samoška v ČSSR otevřela v Husitské

01.09.2025

Je to 70 let, co v tehdy třináctimilionovém Československu přivítala 1. června roku 1955 zákazníky první samoobsluha. Žižkovu záviděla celá Praha.

Byla středa brzy ráno a nahoru Husitskou si vykračovala ze služby u dráhy Marie Hlaváčková. U č. p. 78 se zastavila a hláskovala velký nápis nového obchodu S-A-M-O-O-B-S-L-U-H-A. Ve výloze pak stálo: „Zde nečekáte, sami se obslužíte.“ Zvědavá vešla dovnitř, vždyť ještě nedávno tu byl obyčejný konzum s pultovým prodejem. Teď ale viděla podél stěn regály s pečlivě vyrovnaným sortimentem. „Vezměte si košíček,“ vybídl ji s úsměvem vedoucí v bílém plášti. Jeden si vybrala a vyrazila k regálům, kde už stálo pár dalších žižkovských hospodyněk. Nový koncept je bavit. Zboží si mohly osahat, a tak důkladně zkoumaly etikety. Všechny základní věci denní potřeby tu byly pod jednou střechou — nová žižkovská samoobslužná prodejna nabízela 250 druhů zboží.

Jedna z nakupujících se konečně osmělila. „Do košíku vložila půlkilogramovou konzervu guláše ve skle, o kousek dál trívaječná kolínka, hnědou polévku v pastě, šišku chleba a balíček kávy,“ pěl chválu na nový obchod časopis Vlasta. Popisoval, jak nerozhodnost dámu zcela opustila u chladicího pultu: „Sama odsunula skleněnou desku a vzala si kostku smetolu, chladnou a zaručeně čerstvou.“ Článek pak končil sdělením, že prodejna obsluží za hodinu 120 zákazníků, a jeden v ní tedy stráví půl minuty.

Zdejší samoobsluha šla příkladem. Praha ji Žižkovákům záviděla, chtěli ji všichni a všude. Už za několik týdnů otevřely podobný podnik velké obchodní domy — Bílá labuť v Praze, Rozkvět v Brně, Ostravica v Ostravě i Průkopník v Opavě. Další vznikly pod značkou Pramen či Zdroj, takže do konce roku jich bylo celkem osmdesát. Boomu se ale zaleklo ministerstvo vnitřního obchodu, proto uspořádalo celostátní konferenci, kam museli ředitelé, vedoucí i provozní všech nových prodejen. Za účasti ministra, vědců a desítek dalších odborníků řešili osvětlení, velikost, výšku a délku regálů i jednotlivých přihrádek, kam dát chléb, kam tuky, jaké obaly, kolik metrů má mít ideální samoobsluha — zkrátka každý detail nově vzkvétajícího odvětví. Problém byl s ovocem a zeleninou nebo masem a uzeninami, které se tehdy ještě téměř nebalily. Buď se muselo zvlášť k řezníkovi, nebo byl na místě doplňkový pultový prodej. Hodně se mluvilo taky o Plzni, kde lidé samoobsluhy okamžitě brali útokem, zatímco v Gottwaldově, dnešním Zlíně, jim dlouho nedůvěřovali a stále chodili do konzumů.

Noviny koncept chválily, nechybělo samozřejmě srovnání se Sovětským svazem spojené s konstatováním, že právě tam mají samoobsluhy nejvíce. Kolébkou samoobslužného prodeje jsou ale Spojené státy, kde vůbec první takový obchod vznikl už v roce 1912. Čím dál tím víc se mu dařilo i v Československu. Od roku 1958

jsme postupně předčili v počtu provozoven Rakousko, západní Německo i Velkou Británii, kde podobné prodejní sítě vznikly o pár let dřív. Záhy se ale vynořil první velký problém — nedostatek kas a chladicích boxů, jež tuzemské továrny neuměly vyrábět. To rozmach nového trendu zbrzdilo do doby, než se našly potřebné produkční kapacity.

Fungování samoobsluh neodmyslitelně provázely tehdejší fenomén — fronty. Čekání na košík bylo nepříjemné zvláště v zimě, kdy zákazníci mrzli, dokud nepřekročili práh prodejny. Byť byly fronty se socialismem pevně spjaté, samoobsluhy představovaly, zejména pro válečné generace, velký pokrok. To se týkalo i prodejny v Husitské, která sloužila místním až do sametové revoluce. Potom byla zrušena a potraviny vystřídal textil.

Foto: Národní muzeum a archiv KPŽ

Galerie

4 fotografie

